

POSTANOWIENIE

28 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 28 maja 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J. C. i I. C.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 5 stycznia 2023 r., I ACa 1487/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

Powodowie I. C. i J. C. wystąpili przeciwko Bankowi, domagając się ustalenia nieważności umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych waloryzowany kursem CHF zawartej 20 maja 2005 pomiędzy stronami oraz

zasądzenia od pozwanego kwoty 298 245,77 zł wraz z odsetkami. Powodowie zgłosili również żądanie ewentualne, wnosząc jedynie o zasądzenie tej kwoty wraz z odsetkami.

Wyrokiem z 12 października 2021 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo w zakresie roszczenia głównego, zasądził natomiast od pozwanego na rzecz powodów łącznie do niepodzielnej ręki kwotę 296 165,77 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 2 września 2020 r. do dnia zapłaty i kwotę 2080 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 29 kwietnia 2021 r. do dnia zapłaty.

Apelację pozwanego od tego wyroku Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił wyrokiem z 5 stycznia 2023 r.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu odwoławczego, opierając ją na obu podstawach przewidzianych w art. 398³ § 1 k.p.c. Skarżący w ramach podstawy procesowej zarzucił naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”). W ramach podstawy materialnoprawnej pozwany zarzucił naruszenie art. 111 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r. poz. 1988, dalej: „prawo bankowe”) w zw. z art. 56 k.c., w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego w zw. z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. zmieniającej ustawę Prawo bankowe (Dz.U. z 2011 r. nr 165, poz. 984, dalej: „ustawa antyspreadowa”); art. 22¹ k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c.; art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego; art. 58 § 1 i 2 k.c.; art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. *in fine*, art. 353¹ k.c.; art. 358¹ § 2 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c.; art. 385¹ § 1 i 3 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 1 i art. 3 ust. 3 dyrektywy 93/13 w zw. z ust. 1 lit. j oraz lit. l, oraz ust. 2 lit. c, tiret pierwsze i drugie, oraz ust. 3 załącznika do dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji; art. 56 k.c.; art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c.; art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 354 § 1 k.c.; art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego w zw. z art. 4 ustawy antyspreadowej; art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (jedn.

tekst: Dz. U. z 2016 r., poz.160, dalej: „prawo wekslowe”); art. 24 ust. 3 ustawy o NBP; art. 405 k.c., art. 410 § 2 k.c. i art. 409 k.c.; art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na występowanie w sprawie następujących istotnych zagadnień prawnych:

a. „Czy postanowienia waloryzacyjne umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego), określające wysokość kwoty kredytu i wysokość rat kapitałowo-odsetkowych wyrażoną w walucie obcej poprzez odesłanie do Tabeli Kursów Walut Obcych banku-kredytodawcy, bez określenia w treści umowy szczegółowych zasad obliczania tych kursów, na przykład w postaci wzoru matematycznego, wykraczają poza granice określone w ramach zasady swobody umów opisanej w art. 353¹ k.c.?”

b. „Czy dopuszczalne jest równoczesne stwierdzenie przez Sąd, że określone postanowienie umowne jest zarówno nieważne na podstawie art. 58 § 1 k.c., jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4 Prawa bankowego, jak i bezskuteczne, jako postanowienie niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 2 k.c. (abuzywne), czy też, przeciwnie, to samo postanowienie nie może być jednocześnie zakwalifikowane jako nieważne i abuzywne; a jeżeli prawidłowe jest twierdzenie o braku możliwości równoczesnego zastosowania wskazanych dwóch instytucji, to w razie wystąpienia zbiegu tych norm, czy określone postanowienie należy zakwalifikować jako abuzywne czy jako nieważne?”

c. „Czy wykorzystanie kwoty wypłaconej na podstawie umowy kredytu na cele powiązane z działalnością gospodarczą kredytobiorcy, w szczególności na sfinansowanie zakupu nieruchomości, która następnie oznaczana jest jako siedziba prowadzenia działalności gospodarczej przez kredytobiorcę, eliminuje możliwość uznania kredytobiorcy w stosunku prawnym wynikającym z umowy kredytu za konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i eliminuje możliwość objęcia go ochroną na podstawie przepisów chroniących konsumentów, w szczególności art. 385¹ k.c.?”

d. „Czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, zawierająca odesłanie do kursu określonego w tabeli kursowej publikowanej przez bank, podlega kontroli z punktu widzenia przesłanek abuzywności, czy też kontrola taka jest wyłączona na mocy art. 1 ust. 2 Dyrektywy

Rady 93/13 (...), z uwagi na fakt, że publikowanie kursów walutowych przez banki oparte jest na ustawowej podstawie prawnej, tj. art. 111 ust. 1 pkt. 4 ustawy (...) Prawo bankowe (...)?"

e. „Czy norma, zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. „klauzula *spreadu*”), stanowi normę regulującą główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oraz czy norma ta należy do *essentialia negotii* umowy kredytu?”.

Pozwany, uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania, twierdził ponadto, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj.:

„a. art. 353¹ k.c. - wątpliwość polega na tym, czy postanowienia waloryzacyjne umowy kredytu, określające wysokość kwoty kredytu i wysokość rat kapitałowo-odsetkowych wyrażoną w walucie obcej poprzez odesłanie do Tabeli Kursów Walut Obcych banku-kredytodawcy, bez określenia w treści umowy szczegółowych zasad obliczania tych kursów, na przykład w postaci wzoru matematycznego, mieszczą się w granicach zasady swobody umów, opisanej w art. 353¹ k.c.”;

„b. art. 58 § 1 k.c. i art. 385¹ § 1 i 2 k.c. - wątpliwość dotyczy tego, czy w przypadku stwierdzenia przez Sąd, że jednocześnie spełnione są przesłanki bezwzględnej nieważności oraz abuzywności postanowień Umowy, postanowienie to jest jednocześnie bezwzględnie nieważne i abuzywne (teza przyjmowana w stosunkowo licznych wyrokach Sądów powszechnych, tylko nieważne (na uzasadnienie takiego poglądu bywa przywoływana uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2011 r., sygn. akt III CZP 119/10, czy tylko abuzywne (jak wynika w szczególności z uchwały Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt III CZP 40/22 i, jak się wydaje, dominującej linii orzeczniczej Sądów powszechnych)”;

„c. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 22¹ k.c. - wątpliwość polega na tym, czy może być uznany za konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i czy może zostać objęty ochroną na podstawie art. 385¹ § 1 i 2 k.c., kredytobiorca, którego cel kredytowania pozostaje w związku działalnością gospodarczą kredytobiorcy, w szczególności jeżeli kredyt został przeznaczony na sfinansowanie zakupu nieruchomości, która

następnie oznaczana jest jako siedziba prowadzenia działalności gospodarczej przez kredytobiorcę”;

„d. art. 385¹ § 1 k.c. - wątpliwość polega na tym, czy norma, zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. klauzula *spreadu*) stanowi główne świadczenie stron umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, w rozumieniu tego przepisu”;

„e. art. 353 § 1 k.c. w zw. z art. 69 § 1-2 Prawa bankowego - wątpliwość polega na tym, czy norma, zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. klauzula *spreadu*) stanowi *essentialia negotii* umowy kredytu”;

„f. art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i 8b ust. 1 Dyrektywy 93/13 i art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2, 31 ust. 3 i 32 ust. 1 Konstytucji wątpliwość polega na tym, czy rozstrzygnięcie w przedmiocie skutków abuzywności, zastosowane przez Sąd I instancji i Sąd II instancji (upadek umowy), stoi w sprzeczności z zasadą proporcjonalności, równości, pewności prawa oraz utrzymania w mocy umowy w zakresie niedotkniętym abuzywnością, a także pozostaje w sprzeczności z interesem innych konsumentów oraz konkurentów Pozwanego, które to zasady wynikają z Konstytucji oraz z Dyrektywy 93/13 i polskich przepisów implementujących tę dyrektywę”;

„g. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385¹ k.c. § 2, w zw. z art. 3 k.c. w zw. z 6 ust. 1 i 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 - wątpliwość polega na tym, czy dokonując oceny w przedmiocie skutków abuzywności, Sąd powinien wziąć pod uwagę brzmienie przepisów prawa materialnego na dzień zamknięcia rozprawy, czy też na dzień zawarcia Umowy, mając na względzie cel przepisów regulujących skutki abuzywności oraz przepisów dyspozytywnych umożliwiających dokonanie wykładni w tym zakresie”;

„h. art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. - wątpliwość polega na tym, czy art. 358 § 2 k.c. stanowi przepis dyspozytywny, który umożliwia dokonanie wykładni umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, pozwalającej na jej wykonanie, po stwierdzeniu nieważności normy, zawartą w umowie kredytu

indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. klauzula *spreadu*)”;

„i. art. 24 ust. 3 ustawy o NBP w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. - wątpliwość polega na tym, czy art. 24 ust. 3 ustawy o NBP stanowi przepis dyspozytywny, który umożliwia dokonanie wykładni umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, pozwalającej na jej wykonanie, po stwierdzeniu nieważności normy, zawartą w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. klauzula *spreadu*)”.

W odpowiedzi na skargę powodowie wniesli o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania bądź o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może zostać osiągnięty jedynie przez powołanie i właściwe uzasadnienie istnienia wymienionych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania następuje na podstawie oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają przyczynom kasacyjnym wymienionym w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia, wskazaniu przepisu, na tle którego ono powstało i przedstawieniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ

35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ. i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Podnoszone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestie prawne i wątpliwości interpretacyjne zostały już wyjaśnione w orzecznictwie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego w sprawach I CSK 2225/23, I CSK 2268/23, I CSK 2291/23 i I CSK 2334/23 oraz wyroki w sprawach II CSKP 957/23, II CSKP 1002/23, II CSKP 1956/22, II CSKP 2164/22 i II CSKP 2295/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono też uwagę, że art. 385¹ i n. k.c. stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony postanowień, w celu zastrzegania klauzul niekorzystnych dla konsumenta i wprowadzają instrument wzmożonej - względem zasad ogólnych (w tym art. 353¹ k.c.) - kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę, pod kątem poszanowania interesów konsumentów, a także szczególną - w stosunku do zasad ogólnych (art. 58 § 1 k.c.) - sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. Dlatego też w zakresie naruszeń właściwości (natury) stosunku prawnego, które spełniają przesłanki określone w art. 385¹ i n. k.c., reżim niedozwolonych postanowień umownych wyłącza zastosowanie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22).

Ponadto z ustaleń faktycznych Sądów *meriti* wynika, że powodowie zaciągali kredyt na cele mieszkaniowe, a zatem występowali w charakterze konsumentów. Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 20 stycznia 2005 r., C-464/01, orzekł, że osoba, która zawiera umowę dotyczącą towaru przeznaczonego do użytku po części gospodarczego, a po części niezwiązanego z działalnością gospodarczą, nie ma prawa powoływania się na przepisy chroniące konsumentów, z wyjątkiem sytuacji, gdy użytek gospodarczy jest na tyle marginalny, iż odgrywa jedynie nikłą rolę w ogólnym kontekście danej transakcji, przy czym bez znaczenia pozostaje fakt, iż pozagospodarczy aspekt ma charakter dominujący. W innym nowszym wyroku z 8 czerwca 2023 r., C - 570/21, Trybunał wyjaśnił, że jeżeli dominującym celem kredytu nie jest działalność gospodarcza, to kredytobiorca posiada pełne prawa przysługujące konsumentom, a art. 2 lit b) dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „konsumenta” w rozumieniu tego przepisu obejmuje osobę, która zawarła umowę kredytu do użytku częściowo związanego z jego działalnością gospodarczą lub zawodową, a w części niezwiązanego z tą działalnością wspólnie z innym kredytobiorcą, który nie działa w ramach swojej działalności gospodarczej lub zawodowej, jeżeli cel działalności gospodarczej lub zawodowej jest tak ograniczony, że nie jest dominujący w ogólnym kontekście tej umowy. W celu ustalenia, czy cel gospodarczy jest ograniczony w wyżej opisanym zakresie należy uwzględnić wszystkie istotne okoliczności towarzyszące tej umowie, zarówno ilościowe, jak i jakościowe, takie jak w szczególności podział wykorzystania pożyczonego kapitału na działalność zawodową i pozazawodową, a w przypadku większej liczby kredytobiorców okoliczność, że tylko jeden z nich realizuje cel gospodarczy lub że kredytobiorca uzależnił udzielenie kredytu przeznaczonego na cele konsumenckie od częściowego przeznaczenia pożyczonej kwoty na spłatę długów związanych z działalnością gospodarczą lub zawodową.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31

ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).

Już tylko na marginesie należy wskazać, że w zdaniach odrębnych do uzasadnień wyroków w sprawach II CSKP 377/22 i II CSKP 395/22 oraz w zdaniach odrębnych do wyroków w sprawach II CSKP 616/22, II CSKP 701/22 i II CSKP 1511/22, podjęto próby rozwiązania zagadnień prawnych związanych z klauzulami przeliczeniowymi i klauzulami walutowymi, w tym klauzulami ryzyka walutowego - przy uwzględnieniu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - na tle konkretnych stanów faktycznych w odniesieniu do problematyki nieważności umów kredytowych indeksowanych i denominowanych do waluty obcej, zawieranych z konsumentami. Jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych zaprezentowane tam koncepcje w ogóle nie przyjęły się.

(E.C.)

[ms]